

ŞEHİR SAĞLIK PROFİLİ VE ŞEHİR SAĞLIĞINI GELİŞTİRME PLANI EĞİTİMİ

5-7 Şubat 2023
Bahçelievler/İstanbul

Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzu

Uzm. Dr. Esra ÇELİK
Halk Sağlığı Uzmanı,
Kırklareli Merkez Toplum Sağlığı
Merkezi Başkanı

T.C.

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

TIP FAKÜLTESİ

HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

**YEREL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
PLANLAMALARI ARACILIĞIYLA SAĞLIĞI
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN KORUMA
KILAVUZU**

(2021)

AYDIN-2021

SAĞLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN KORUMA KILAVUZU

**YEREL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
PLANLAMALARI ARACILIĞIYLA
SAĞLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN
KORUMA KILAVUZU**

**Prof. Dr. Emine Didem EVCİ KİRAZ
Uzm. Dr. Esra ÇELİK**

Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzu

- Kılavuz beş ana başlıktan oluşmakta
- Beşinci başlık olan E bölümü altı adımdan oluşmakta

Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzu

- **A. Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlaması**
- İklim değişikliğinin önemi,
- İklim değişikliğinin geldiği son durum, zarar maliyetleri,
- İklim değişikliği ile mücadelede azaltım ve uyum politikalarının birlikteliğinin gerekliliği,
- İklim değişikliğinde yerel düzeyde mücadele vurgusu
- Yerel iklim politikası ve planlamasının tarihsel süreci
- YİDEP'in tanımı
- **B. Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzunun Amacı**
- Kılavuzun amacı ve bu amaç doğrultusunda hedefleri

Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzu

- **C. Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı**
- -İklim değişikliğinin sağlık etkilerinin projeksiyonu,
- -Türkiye’de YİDEP’i olan belediyelerin bu planlarındaki sağlık boyutunun durumu,
- -YİDEP’lerde sağlık başlığının yer almasının önemi,
- **D. Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı sürecinde temel ilkeler**
- -Yerel iklim değişikliğinin sağlık etkilerine uyum eylem planı sürecinde, uyum hedeflerine ulaşmada temel ilkeler
- **E. Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı sürecinde adımlar**
- - Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı sürecinde yer alan altı adım

E. Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı sürecinde adımlar

Yerel İklim Değişikliğinin Sağlık Etkilerine Uyum Eylem Planı sürecinde adımlar

1. Hazırlık

- 1.1. Ekibin oluşturulması
- 1.2. Bütçenin oluşturulması
- 1.3. Birlikte çalışma yapılacak kurumların (dış paydaşlar) belirlenmesi

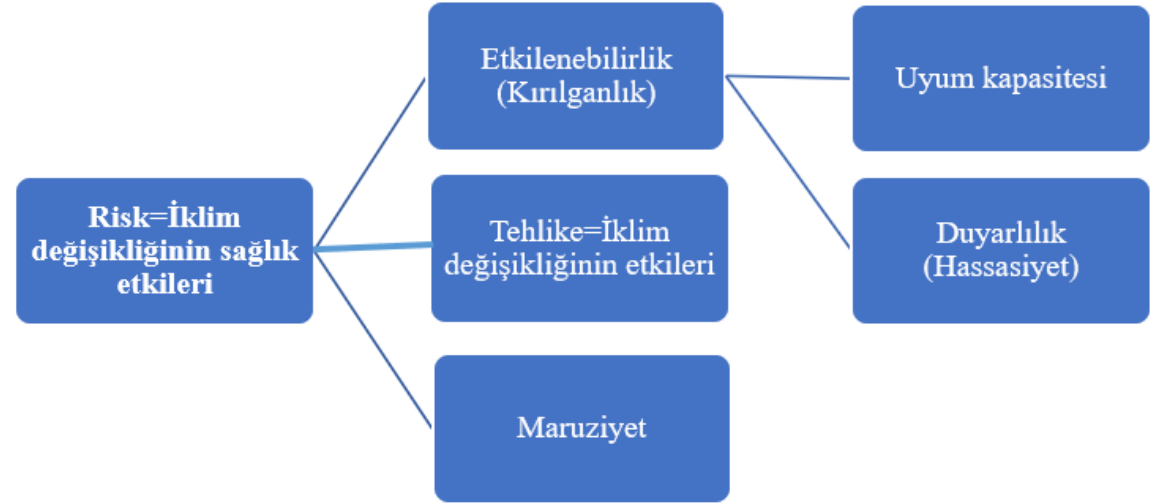

Şekil 3. Belediye içerisinde ekibin oluşturulması ve birlikte çalışma yapılacak kurumların ilişkisini gösteren diyagram³

2. İklim değişikliği sağlık risk değerlendirmesi

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) Beşinci Değerlendirme Raporu'na göre Risk (R) Tehlike (T), Maruziyet (M) ve Etkilenebilirliğin (E) (Uyum kapasitesi ve duyarlılık) bir fonksiyonu

$$R = f(T, M, E)$$

Şekil 4: İklim değişikliği sağlık risk değerlendirmesi

2. İklim değişikliği sağlık risk değerlendirmesi

Tablo I: Risk: İklim Değişikliğinin Sağlık Etkileri

Aşırı hava olaylarına bağlı hastalıklar	Sıcak ve soğukla ilişkili hastalıklar	Ultraviyole radyasyon ve ilişkilendirilen sağlık etkileri	Hava kirliliğinin yol açtığı sağlık sorunları
Sel, dolu, hortum, fırtına, kuraklık, yangın ve benzeri aşırı hava olaylarının şiddeti ile orantılı olarak yaralanma, hastalık ve ölümler direkt olarak meydana gelmektedir. Boğulma Yaralanma Travma sonrası stres bozukluğu Erken doğum riski Kuraklığa bağlı su ve gıda kıtlığının neden olduğu hastalıklar Yangın sonrası oluşan dumanın Hava kirliliğine neden olması ve sağlığı olumsuz yönde etkilemesi Aşırı hava olayları sonrası bulaşıcı hastalıklar	Sıcak krampları Sıcağa bağlı bayılmalar Sıcak bitkinliği Sıcak çarpması Kardiyovasküler hastalıklar Hipertansiyon İnme Solunum sistemi hastalıkları Beyin-damar hastalıkları Böbrek hastalıkları Sıvı elektrolit dengesizliği Ruhsal bozukluklar Hipotermi Yaralanmalar	Deri üzerine etkileri Malign melanom Melanom dışı deri kanserleri Güneş yanıkları Cildin yaşlanması Göze etkileri Konjunktivit Fotokeratit Katarakt Uveal tümörler Retina hasarları Maküler dejenerasyon Bulaşıcı Hastalıklar ve Bağışıklık Sistemine Etkileri Bağışıklık sisteminin zayıflaması Enfeksiyon hastalıklarına yatkınlığın artması	Alerji Üst solunum yolu enfeksiyonları Baş ağrısı, mide bulantısı ve alerjik reaksiyonlar Astım ve amfizem Kronik solunum yolu hastalıkları Akciğer kanseri Kalp hastalıkları İnme İskemik kalp hastalığı Erken doğum İntrauterin büyüme geriliği İnfertilite

2. İklim değişikliği sağlık risk değerlendirmesi (devamı)

Tablo I: Risk: İklim Değişikliğinin Sağlık Etkileri

Gıda ve su ile ilişkili hastalıklar	Vektörlerle ilişkili hastalıklar	Ruhsal sorunlar	Yeniden ortaya çıkan ve yeni hastalıklar
Gastroenterit Beslenme yetersizlikleri Bağırsak enfeksiyonları (salmonella, kolera, kampilobakter, tifo, kriptosporidium, nörovirus vb) Düşük doğum ağırlığı Böbrek hastalıkları	Sıtma Layşmanyaz (Şark Çıbanı) Batı Nil Virüsü Zika Sarihumma Ensefalit Chikungunya Japon Ensefalit Virüs Kenelerin Neden Olduğu Hastalıklar (Lyme hastalığı, Kırım Kongo Kanamalı Ateşi) Tularemisi Tatacık humması, Ebola Dang humması	Anksiyete Depresyon Stres Demans Psikoz İntihar Taravma sonrası stres bozukluğu Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı Saldırganlık Yerinden olma korkusu	Buzulların erimesi ile henüz tanışmadığımız mikroorganizmalar araştırılmakla birlikte ortaya çıktığında neden olabileceği hastalıklarla ilgili de ileri araştırmalar yapılmalıdır. Farklı iklim bölgelerinde / kuşaklarında görülen hastalıklar, iklim değişikliği ile birlikte yeni iklim bölgelerine taşınabileceklerdir. İklim değişikliği ile Covid-19 pandemisinin ortaya çıkması arasında doğrudan bir ilişki olduğuna dair kanıt yoktur. Ancak Covid-19'un iklim değişikliği ile ilişkili olabileceği göz ardı edilmemelidir.

2.1. İklim değişikliğinin etkilerinin (tehlike) belirlenmesi

- 2.1.1. Yerelde iklim değişikliğinin mevcut etkilerinin (tehlike) belirlenmesi
- 2.1.2. Yerelde iklim değişikliğinin gelecekteki etkilerinin belirlenmesi

Tablo II. Yerelde iklim değişikliğinin mevcut etkileri

Aşırı hava olayları Şiddetli yağış, taşkın, sel, aşırı kar yağışı, hortum, fırtına (kasırga), dolu, don, heyelan, çığ, orman yangını, kuraklık, vb. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (MGM, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlükleri, DSİ ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) elde ediniz.
Sıcaklık Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (MGM) elde ediniz.
Yağış Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (MGM) elde ediniz.
Ultraviyole radyasyon Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (MGM) elde ediniz.
Hava kalitesi analizi Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, ÇŞİDB) elde ediniz.

Tablo III. İklim değişikliğinin gelecekteki risklerini tahmin etmek için AR 6 Temsili Konsantrasyon Rotaları (RCPs) ve Ortak Sosyoekonomik Rotalar (SSPs) olarak tanımlanan senaryolar

Senaryo	Yakın dönem, 2021-2040		Orta dönem, 2041-2060		Uzun dönem, 2081-2100	
	En iyi tahmin (°C)	Muhtemel aralık (°C)	En iyi tahmin (°C)	Muhtemel aralık (°C)	En iyi tahmin (°C)	Muhtemel aralık (°C)
RCP-2,6	1,5	1,1-2,0	1,7	1,3-2,2	1,7	1,1-2,3
RCP-4,5	1,6	1,2-2,0	2,0	1,5-2,6	2,5	1,8-3,2
RCP-6,0	1,5	1,0-1,9	1,9	1,4-2,4	2,8	2,3-3,6
RCP-8,5	1,7	1,2-2,3	2,5	1,9-3,2	4,4	3,2-5,5
SSP1-1,9	1,5	1,2-1,7	1,6	1,2-2,0	1,4	1,0-1,8
SSP1-2,6	1,5	1,2-1,8	1,7	1,3-2,2	1,8	1,3-2,4
SSP2-4,5	1,5	1,2-1,8	2,0	1,6-2,5	2,7	2,1-3,5
SSP3-7,0	1,5	1,2-1,8	2,1	1,7-2,6	3,6	2,8-4,6
SSP5-8,5	1,6	1,3-1,9	2,4	1,9-3,0	4,4	3,3-5,7

Yeşil Alanların Düzeyi

Yeşil alanların düzeyi, şehirde bulunan yeşil alanların toplamının şehrin yüz ölçümüne oranı olarak ifade edilmektedir. Yeşil alanların düzeyi içerisinde belediye tarafından ıslah edilen kısmın oranı da önem arz etmektedir. Ayrıca bu başlık altında genel olarak mevcut bulunan aktif ve pasif yeşil alanların miktarları ve kullanım amaçlarına göre oransal dağılımına yer verilecektir. “Aktif yeşil alanlar (rekreasyon alanları) parklar, hayvanat ve botanik bahçeleri, çocuk bahçeleri, piknik, eğlence ve dinlenme alanları, oyun alanları ile yaya yollarının bulunduğu kamuya açık ve içinde yaşanan yeşil alanları ifade etmekte iken, pasif yeşil alanlar ağaçlandırılacak alanlar, orman ve koruluklar, fidanlıklar, mera ve çalılık alanlardan oluşan yeşil alanları ifade etmektedir.” (30)

Halkın mevcut yeşil alanlara ulaşılabilirliğini belirlemek amacıyla ise halka açık yeşil alanların toplam miktarının şehrin toplam alanına oranı hesaplanacaktır. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından elde ediniz.

$$\text{Yeşil Alanların Düzeyi} = \frac{\text{Şehirde Bulunan Yeşil Alanların Toplamı}}{\text{Şehrin Toplam Alanı}} \times 100$$

Belediye tarafından dikilen ağaç göstergesi

Belediye tarafından yıllık dikilen ağaç sayısını gösterir.

Deniz seviyesi göstergesi

Belediyenin bulunduğu şehirde deniz var ise seviyesinin yıllara göre değişimi hesaplanacaktır. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından elde ediniz.

Baraj mevcudiyeti

Baraj olup olmadığı varsa sayısı belirtilmelidir. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından elde ediniz.

YÖNETİM KAPASİTESİ (BELEDİYEYE AİT)

Erken uyarı sistemleri göstergesi

İl düzeyinde yangın, taşkın, sel, fırtına (hortum), dolu, aşırı sıcak ve benzeri aşırı iklim olaylarından görülmesi muhtemel afetlere karşı uyarı sistemlerinin mevcudiyetini gösterir.

Farkındalık eğitimi çalışması göstergesi

İl düzeyinde belediye tarafından vatandaşa/yerel paydaşlara, kent kültürü ve bilinci, iklim değişikliği ve çevre vb. konularda yapılan farkındalık eğitimlerinin toplam sayısını gösterir.

Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) var mı?

YİDEP'in ne olduğuna dair bilgiler kılavuzun A bölümünde yer almaktadır.

Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ne (BBKİES) dahil mi?

BBKİES, dünyanın dört bir yanındaki şehirlerin ve yerel yönetimlerin iklim değişikliği ile mücadele taahhüdü üzerine kurulmuş küresel bir ittifaktır (31,32).

İklim değişikliği projeleri var mı?

İklim değişikliği konusunda kurum içi eğitim yapılıyor mu?

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'ne (SKB) üye mi?

DSÖ'nün, 1986 yılında başlattığı “Sağlıklı Şehirler Projesi” hareketi, şehirlerin sağlık göstergelerini belirlemesini, bu göstergeleri olumsuz etkileyen faktörlere çözüm üretmesini ve ortak sağlık dili oluşturmalarını sağlamaktadır. Türkiye DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesi'ne 1993 yılında dahil olmuştur. 2005 yılında ise SKB kurulmuştur (33,34). DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı Faz VII (2019-2024) için Uygulama Çerçevesi'nde, “Sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarından da yararlanarak yerküreyi bozulmalardan korumak” teması altında kentlerden iklim değişikliğinin azaltılması ve uyum için önceliklerini belirlemesini istemektedir (35).

Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK) elde ediniz.

KAYNAKLARA VE HİZMETLERE ERİŞİM

Güvenilir içme suyuna erişebilen nüfus oranı

İl düzeyinde, içme ve kullanma suyu şebekesi (borulu sistem) ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam il nüfusuna oranını gösterir. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK) elde ediniz.

Atık hizmeti verilen nüfus oranı

İl düzeyinde, atık hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam il nüfusuna oranını gösterir. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK) elde ediniz.

Kanalizasyon şebekesiyle hizmet verilen nüfusun oranı

İl düzeyinde, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam il nüfusuna oranını gösterir. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK) elde ediniz.

ÇEVRESEL ETKİLER

Kayıtlı taşıt sayısı

1000 kişiye düşen araç sayısını gösterir. Şehrinizle ilgili bu verileri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK) elde ediniz.

2.3. Maruziyet

3. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerinin belirlenmesi

- 3.1. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerinin sınıflandırılması
 - 3.1.1. Riski azaltmaya yönelik uyum
 - 3.1.2. Halk sağlığı anlayışına göre uyum

Aşağıda belirtilen uyum seçeneği örnekleri arasında hâlihazırda yapılan çalışma ve uygulamalarda yer alan eylemler de mevcuttur. Bu örnekleri şehrinizin durumuna göre geliştiriniz.

Amaç: “Aşırı hava olaylarının ve bunun sonucu ortaya çıkan afetlerin sağlığa olası etkisinin azaltılması” (37)

Hedef: “Aşırı hava olaylarından asgari etkilenmenin sağlanması” (37)

Eylemler

- Sıcak/ soğuk hava dalgaları, kasırgalar, seller ve kuraklık ve benzeri aşırı hava olaylarının mevcut verileri ve geleceğe dair iklim projeksiyonları göz önüne alınarak sağlık üzerindeki etkilerinin ve olası risklerinin belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi
- Söz konusu durumlarda eğitilmiş ekiplerin müdahaleye hazır olmasının sağlanması
- “Aşırı hava olaylarına, sağlık kuruluşlarının, koordinasyon birimlerinin hazırlıklı olması” (38)
- “Aşırı hava olaylarında sağlık kuruluşlarına başvuranların bilgilerinin kayıt altına alınarak, sistematik bir şekilde toplanması dolayısıyla ileride alınabilecek tedbirlere hazırlık yapılması” (38)
- “Ani iklim olayları için somut eylem planları oluşturulması” (38)
- “Halkı bilgilendirme ile ilgili planlamalar yapılması” (38)
- “Haşere ve hastalık taşıyıcılarına karşı önlem alınması” (37)
- “Biyosidal ürünlerin doğru kullanımı” (37)
- Yaz mevsiminde güneşin aşırı değerlerde olduğu günün 10.00-16.00 saatleri arasında aşırı sıcaklıklarla başa çıkmada fiskiyelerle ve sokakları sulayarak soğutmanın sağlanması
- Duyarlı grupların soğutulan alanlara taşınması, konutlarında gerekli önlemlerin alınması

4. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerini değerlendirme ve seçme

1. Grup: Değerlendirme kriterlerinde öncelikli çıkan ve hemen uygulanabilir oldukları için uygulanacak plana öncelikli girecek olan seçeneklerdir.

2. Grup: Öncelikli olmalarına rağmen uygulama için gereken insan kaynağı, bütçe, birlikte çalışma vb. ihtiyaçları karşılanmadan uygulanamayacak uyum seçenekleri olacaktır. Bu eksik veya gereklilikler karşılanabilirse uygulanacak plana dâhil edilebilirler, yoksa bir sonraki planlama döngüsüne dâhil edilmeleri sorun teşkil etmez. Ya da gerekliliklerin sağlanması dahilinde mevcut planlama sürecine eylem olarak tanımlanabilir.

3. Grup: Değerlendirme sonucu öncelikli sayılmayan seçeneklerdir.

5. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum eylem planını planlama ve uygulama

6. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum eylem planını izleme ve değerlendirme

KONTROL LİSTESİ

Yerel İklim Değişikliği Sağlık Uyum Eylem Planı sürecinde adımlar	Durum (v)
1. Hazırlık	
İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum konusuna özel bir ekibin oluşturulması ve görev tanımının net bir şekilde belirlenmesi	
İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyuma ilişkin yerel seviyede belediye başkanı düzeyinde üst makamların önderliğinin sağlanması	
İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyuma yönelik bütçe seçeneklerinin belirlenmesi	
Birlikte çalışma yapılacak kurumların (dış paydaşlar) belirlenmesi ve katılımçılık ve birlikte çalışmanın tüm adımlarda sağlanması	
İletişim stratejisinin belirlenmesi ve uygulanması	
2. İklim değişikliği sağlık risk değerlendirme	
Yerelde iklim değişikliğinin sağlık etkilerinin (risk) belirlenmesi	
Yerelde risk bileşenlerinden iklim değişikliğinin mevcut etkilerinin (tehlike) belirlenmesi	
Yerelde risk bileşenlerinden iklim değişikliğinin gelecekteki etkilerinin (tehlike) belirlenmesi	
Yerelde <u>etkilenebilirlik</u> (risk bileşeni) bileşenlerinden uyum kapasitesinin durumunu belirleyen göstergelerin tanımlanması	

Yerelde <u>etkilenebilirlik</u> (risk bileşeni) bileşenlerinden duyarlılığın durumunu belirleyen göstergelerin tanımlanması	
+ Yerelde risk bileşenlerinden maruziyetin belirlenmesi	
Kurum içi ve kurum dışı paydaşlar arasında riskin her bileşenine ait göstergelerle ilgili veri ve bilgi akışının sürekliliğinin sağlanması	
3. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerinin belirlenmesi	
Amaçlara uygun belirtilen örnek uyum seçeneklerine ek olarak literatür taraması ve paydaşlardan deneyim toplama gibi yöntemlerle uyum seçeneklerinin derlenmesi	
Uyum seçeneklerinin uyum yaklaşımına göre tanımlanması	
4. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerini değerlendirme ve seçme	
İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum seçeneklerini <u>seçmek</u> için kullanılacak öncelik kriterlerinin paydaşlarla birlikte çalışılarak belirlenmesi	
5. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum eylem planını planlama ve uygulama	
Seçilen her uyum seçeneği için uygulama süresi, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi	

Her seçenek için hem bir sorumlu birim/kurum hem de destek olacak diğer paydaşların belirlenmesi	
Seçilen uyum seçeneklerinin uygulanması, finansmanının takibi ve göstergelerin izlenmesi için insan kaynağı ihtiyacının belirlenmesi, gerekiyorsa eğitilmesi, iş birliklerine gidilmesi	
İzleme ve değerlendirme sisteminin, açık ve net, gerçekçi, zamana bağlı, ölçülebilir ve doğrulanabilir, paydaşlarca kabul görebilir göstergeler aracılığıyla kurulması	
Programlanmış uyum seçeneklerinin uygulanması	
6. İklim değişikliğinin sağlık etkilerine karşı uyum eylem planını izleme ve değerlendirme	
Göstergelerin belirlenen sıklıkta ölçülerek veya hesaplanarak sisteme girilmesi	
Planlama ve uygulama süreçleri boyunca elde edilen deneyimler, aksaklıklar ve başarıların paydaşların da geri bildirimleriyle derlenmesi	
Belirlenen periyotlarda raporlama yapılması	
Çıktı, sonuç ve etkilerin değerlendirilmesi	

Yerel İklim Değişikliği Planlamaları Aracılığıyla Sağlığı İklim Değişikliğinden Koruma Kılavuzu

Uzm. Dr. Esra ÇELİK
Halk Sağlığı Uzmanı,
Kırklareli Merkez Toplum Sağlığı
Merkezi Başkanı